

МЕХАНІЗМ ЗБЛИЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМ

Правова система кожної держави відображає закономірності розвитку суспільства, його історичні національно-культурні особливості. Кожна держава має свою правову систему, яка характеризується як загальними рисами з правовими системами інших держав, так і відмінності від них, тобто специфічні особливості.

Розширення міжнародних зв'язків, як економічних, так і політичних, сприяє уніфікації правових систем.

Інтегруючу дію відіграло утворення «спільного ринку», який завдяки одноманітному правовому регулюванню стимулює зближення відповідних джерел права [1, с. 588-594].

Що стосується України, оскільки вона є країною кодифікованого права, крім того зараз відбувається удосконалення як окремих інститутів права, так і всієї правової системи України, саме вивчення особливостей правових систем сучасності, джерел права є дуже важливою умовою для становлення України як правової держави, поліпшення міжнародних відносин і стабільного становища нашої держави на світовій арені [2, с. 98-106].

Остання третина ХХ — початок ХХІ ст. — період надзвичайної інтенсифікації міжнародних відносин, що зумовила глибокі зміни всіх напрямів суспільного життя багатьох народів і держав. Над географічними просторами держав, що історично склалися, складається єдиний інформаційний простір. Підвищується роль загальноправових принципів, відбувається зближення національних правових систем, взаємозбагачення досвідом різних національних законодавств. Посилення інтеграційних процесів у всіх сферах, зокрема в правовій, стало визначальною тенденцією сучасного життя. Це явище отримало назву «процесу глобалізації» і вже не перший рік є предметом обговорень як політиків, так і вчених.

Разом із тим, процес глобалізації в політичній і правовій сферах відрізняється своєю специфікою: тут рівень єдності набагато нижчий, ніж в соціально-економічній сфері, оскільки держави продовжують зберігати свою незалежність і правову ментальність. Тому, щодо правових систем більш виразним є термін «інтернаціоналізація». Інтернаціоналізація означає зближення політичних і правових систем держав, поглиблення взаємодії і їх взаємного впливу.

Характерною рисою останніх десятиліть є зміна співвідношення міжнародних і внутрішньодержавних правових систем. У ХVIII-ХІХ ст. міжнародно-правові норми регулювали частину міждержавних відносин, будучи в повній залежності від розсуду правителів і, відповідно, правового ладу держав. До середини ХХ ст. відбувається процес зближення міждержавного і національного права при розширенні сфери регулювання першого, а отже і зміцнення його владних інститутів. З середини ХХ ст. спостерігається тенденція визнання пріоритету міжнародних норм як способу універсального захисту суверенних прав держав від будь-яких посягань ззовні. Цей принцип отримує конституційний вираз в різних формах, від м'яких до більш імперативних.

В даний час інтенсифікація взаємодії правових систем як по горизонталі (правові системи різних держав і груп держав), так і по вертикалі (внутрішнє право держав — міжнародне право — внутрішнє право держав) стали вже загальною тенденцією світового політико-правового розвитку.

Процес зближення права має свою внутрішню логіку, відповідно до якої розширюється кількість і ускладнюється характер єдиних і одноманітних норм, крім того, встановлюється одноманітне регулювання в певних сферах. Розширення числа документів уніфікації, ускладнення їх змісту і юридичної техніки викликає необхідність проведення роботи по співвідношенню їх між собою [3, с. 356-365].

На сьогоднішній день визнання і захист прав людини — досить важлива і широка сфера суспільних відносин, в якій найактивніше і глибоко відбувається процес взаємопроникнення і зближення міжнародних і внутрішньодержавних правових систем.

З одного боку, в міжнародному праві і, особливо, в правових системах міждержавних об'єднань зростає питома вага норм, що «прийшли» з внутрішньодержавного права. Держави гостріше відчують потребу в забезпеченні і захисті національних інститутів за допомогою механізму міжнародно-правового регулювання. Норми права по захисту прав людини і громадянина, парламентські, муніципальні і судові інститути, у навколишньому природному середовищу «переміщаються» і набувають зовнішності і статусу міжнародно-правових принципів, інститутів і норм.

З іншого боку, в системах національного права значною стає вага схвалених міжнародних норм. У новому концентрованому вигляді вони немов повертаються в національне право, зливаючись з ним і збагачуючи його. Такі міжнародні норми стають чинником правотворення для відповідних національних інститутів і норм.

Процес інтернаціоналізації в праві протікає нерівномірно і вельми суперечливо. На ньому позначається різний рівень економічного і політичного розвитку держав, певним чином впливають і політичні курси, які є вельми мінливими. Різним є ступінь «готовності» правових систем до застосування міжнародних норм. Йдеться про врахування національних норм, правової свідомості громадян, правових традицій країни. Юридичні структури сприйнятливі далеко не однаково, зокрема, суди [4, с. 525-534].

Тенденція до створення світової юридичної системи знаходить прояв також в тому, що поступово в правових актах держав і міжнародних договорах починають активно використовуватися нові поняття, що відображають потребу чіткої і розгорненої нормативної регламентації глобальних проблем. Серед таких понять, зокрема: глобальна законність, світовий порядок, права і обов'язки людства, глобальна відповідальність, міжнародний злочин і інші. У сфері господарських відносин також нещодавно створені поняття: макроакція, макрооблігація, світова фондова біржа, глобальний фінансовий реєстр майнових і немайнових цінностей тощо. Все більше використовуються і такі поняття, що стосуються природних ресурсів землі і навколишнього космічного простору: загальна (світова) власність, спадщина (загальне надбання) людства.

Майбутнє світове право покликане бути справедливим арбітром в умовах гострої боротьби економічних, фінансових, політичних і військових інтересів різних держав, їх об'єднань, окремих регіонів; інструментом захисту слабкої і бідної сторони перед сильною, багатою і наділеною владою стороною; враховувати і забезпечувати інтереси національних меншин тощо. Воно повинне бути засобом узгодження потреб і інтересів різних груп, корпорацій, прошарків суспільства, соціально-економічних устроїв, гарантом гармонійного спілкування і співпраці у всіх сферах життя і регіонах планети. Майбутнє за всесвітнім розвитком нових форм права, які нині активно впроваджуються в правове регулювання у різних сферах життя.

Вирішальним чинником забезпечення ефективності уніфікації і гармонізації національного права є його одноманітне тлумачення. Цьому питанню присвячено багато міжнародних угод, спрямованих на зближення правового регулювання, проте, до теперішнього часу не створено дієвого механізму, що забезпечує тотожну інтерпретацію. Стає зрозумілим, що зближення національних законодавств неможливе без відповідного інституційного механізму (найімовірніше спеціального міжнародного суду), що забезпечує одноманітне тлумачення уніфікованого права. Успішна практика інтеграційних угруповань (ЄС, Бенілюкс, ОГАДА і ін.) показує, що такий суд може забезпечувати одноманітне тлумачення права.

В такий спосіб можна зауважити, що процес зближення національних правових систем є вельми важливою практичною проблемою, від вирішення якої залежатиме гармонійний суспільний розвиток багатьох держав. І в той же час — це актуальна доктринальна проблема, що вимагає спільних зусиль вчених-соціологів, політиків, філософів та правознавців.

Використана література:

1. *Міжнародне право. Основи теорії*: [підручник] / [за ред. В. Г. Буткевича]. — К.: Либідь, 2002. — 608 с.
2. *Скакун О. Ф. Теорія держави і права*: [підручник] / О. Ф. Скакун / [пер. з рос.]. — Х.: Консум, 2001. — 656 с.

-
3. *Теорія держави і права. Академічний курс: [підручник] / [за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко]. — К.: Юрінком Інтер, 2006 — 688 с.*
4. *Теорія держави і права: [підручник] / С. Л. Лисенков, А. М. Колодій, О. Д. Тихомиров, В. С. Ковальський; [за ред. С. Л. Лисенкова]. — К.: Юрінком Інтер, 2005. — 448 с.*

Ротару А. В. Механізм зближення національних правових систем.

Механізм зближення національних правових систем розглядається як глобальне явище, і як процес, який надалі постійно прогресуватиме. Виділяється ряд спрямувань процесу посилення взаємодії міжнародної і внутрішньодержавної правових систем. Актуальність даної теми обумовлена участю України у великій кількості міжнародних угод по зближенню права, а також її участю в діяльності як універсальних, так і регіональних механізмів по здійсненню уніфікації і гармонізації.

Ключові слова: інтеграційні процеси, інтелектуальні ресурси, інтернаціоналізація, міждержавна координація, міжнародне право, методи правового регулювання, національні правові системи, правова політика, правові норми.

Ротару А. В. Механизм сближения национальных правовых систем.

Механизм сближения национальных правовых систем рассматривается как глобальное явление, и как процесс, который в дальнейшем постоянно будет прогрессировать. Выделяется ряд направлений процесса усиления взаимодействия международной и внутригосударственной правовых систем. Актуальность данной темы обусловлена участием Украины в большом количестве международных соглашений по сближению права, а также ее участием в деятельности как универсальных, так и региональных механизмов по осуществлению унификации и гармонизации.

Ключевые слова: интеграционные процессы, интеллектуальные ресурсы, интернационализация, межгосударственная координация, международное право, методы правового регулирования, национальные правовые системы, правовая политика, правовые нормы.

Rotaru A. The Mechanism of Rapprochement of the National Legal Systems.

The mechanism of rapprochement of the national legal systems is examined as the global phenomenon and as a process which in future will make progress constantly. There is selected the row of directions in process of strengthening cooperation in international and domestic legal systems. Actuality of this theme is conditioned in participation of Ukraine in great number of international agreements on rapprochement of right, and also it's participating in activity of both universal and regional mechanisms on realization of standardization and harmonization.

Key words: integration processes, intellectual resources, internationalization, intergovernmental coordination, international law, methods of the legal adjusting, national legal systems, legal policy, legal norms.